

V točki nevidnosti

PRIMOŽ JESENKO

Štiri smrti
Via negativa
koncept in režija Bojan
Jablanovec
premiera Stara elektrarna, 5. 10.
2007

gledališka uprizoritev

Šesto poglavje *Vie negative* tematizira »svoj« greh zakrito, zavito in zvito, kot da predstava ne želi govoriti o njem, s tem pa dosega zgovornost na povsem drugi ravni. Tudi zato je zavist, ki je utrjeni del »normale« medčloveških odnosov in snovni teren šeste etape *Vie negative*, spolzek teren, ki se v performativnem smislu nagiba k zdrsru v reduktivno drastiko karikature; potlačeno »prazno mesto«, ki se ne pusti zlahka razbrati, kaj šele locirati (se kdo postavlja s sposobnostjo preseže zavisti?). Kako prikazati nekaj potlačenega, neujemljivega, iztrganega statusu realne stvarnosti? Toda odrska realizacija, ki je bila medijem najprej predstavljena kot splošno mesto, s katerim se zavist asociativno povezuje (biblijska prilika o Kajnu in Abelu), prestavi tekst predstave drugam in prelamlja koncept pasiviziranega gledalca.

Zagonetni nasmešek Gregorja Zorca uvede dogajanje ob sintetizatorski različici Mozartovega evergrina: čudi ga, da naredi tak vtis na občinstvo nekdo, ki je mrtev že več kot dvesto let. Nam bo že pokazal, on, ki je živ pred nami! Takšno je igrivo stališče celotne ekipe. Sledi početverjeni ritual povzemanja renomiranih avtorskih modelov na ozadje projiciranih osebnosti iz kanona sodobnega uprizarjanja (odrska ceremonija ohranja logiko nizanja igralskih prispevkov). Uprizoritelji se lotevajo posrednega »ubijanja« lastnega »tekmeca« sistematično: ob vstopu na oder poda vsak klinično pronicljiv dramaturški razrez logike izbranega postdramskega opusa in ga nato evocira še z živo repliko enega od kanoniziranih performativnih aktov: Katarina Stegnar uprizori graciozno umiranje v dimu zadnje cigarete á la Pina Bausch, ki se »pietajevsko« namesti poleg naključnih statistov

iz publike; Zorc preveri smrtno dimenzijo nastopov Tima Etchellsa, ko v razpotegnjeni maniri razbija polžasto zaporedje v doze privitih žarnic; Barbara Kukovec, virtualna La Ribot, gola leže v razlito vedro rdeče barve, nato pozicionira kote

izenačen z aplavzom. Prikazani zavistni impulz tako ne rjovi in ni brezumni agresivec, prej racionaliziran kot objektivna primerjava/preverjenje lastnih performerskih sposobnosti. Predstava *Štiri smrti* sledi tezi, da tukajšnji performer nikoli ne bo

PRIZOR S PREDSTAVE ŠTIRI SMRTI

gledalčevega zrenja; Petra Zanki, virtualna Marina Abramović, se gola intenzivno klofuta. Učinek nekdanj revolucioniranih izpeljav variira v izrazitosti (gledalčeva vnaprejšnja poznavanje predstavljenih avtorjev ni prvi pogoj za vzpostavljene identifikacije), tisti »več«, za katerim segajo, pa je v tokratnem kontekstu aplavz manipulativne (a zelo podporniške) publike, ki naj ga sproži konec rekonstrukcije.

V kontekstu leta 2007 je ponovljena zlasti forma (sestavni del »izbrisovalske« ekipe je trio čistilk, ki med nastopi spira s štirikotnega dogajalnega podija vso nanešeno gledališko snov), medtem ko sveže odprte hermenevitične dimenzije niso cilj akterjev. Ti ne želijo postati nekdo drug, tega uničiti ali izbrisati vse, kar on pomeni ali predstavlja; poganja jih veliko več naivnosti, ki želi do cilja čim hitreje, ta pa je

dosegel enakovrednega uspeha v svetovnem merilu, ker ga določa drug geopolitični položaj (kar je tematizirala Moja osebna biopolitika Saše Asentića), in pravzaprav analizira najbolj verjetno reakcijo na položaj (Kaj bi bilo treba storiti za spremembo situacije? Koga eliminirati? V čem je moj trud slabši, ko pa so gibi in logična struktura opusa obvladani, identični?). Prostor razlike je seveda še druge, toda performerji *Vie negative* zasačijo zavist kljub njenim mestom nevidnosti (kar kot formula za prebuditev fascinacije v občinstvu, ki se začuti simbolno ubijano s tekom praznega časa, resda zadošča le delno). Štiri smrti se zdijo ena intelektualno manj prosto dosegljivih in instantno zadovoljivih etap *Vie negative* – a saj tudi zavist kot eno najmanj uporabnih občutij ne producira užitka.